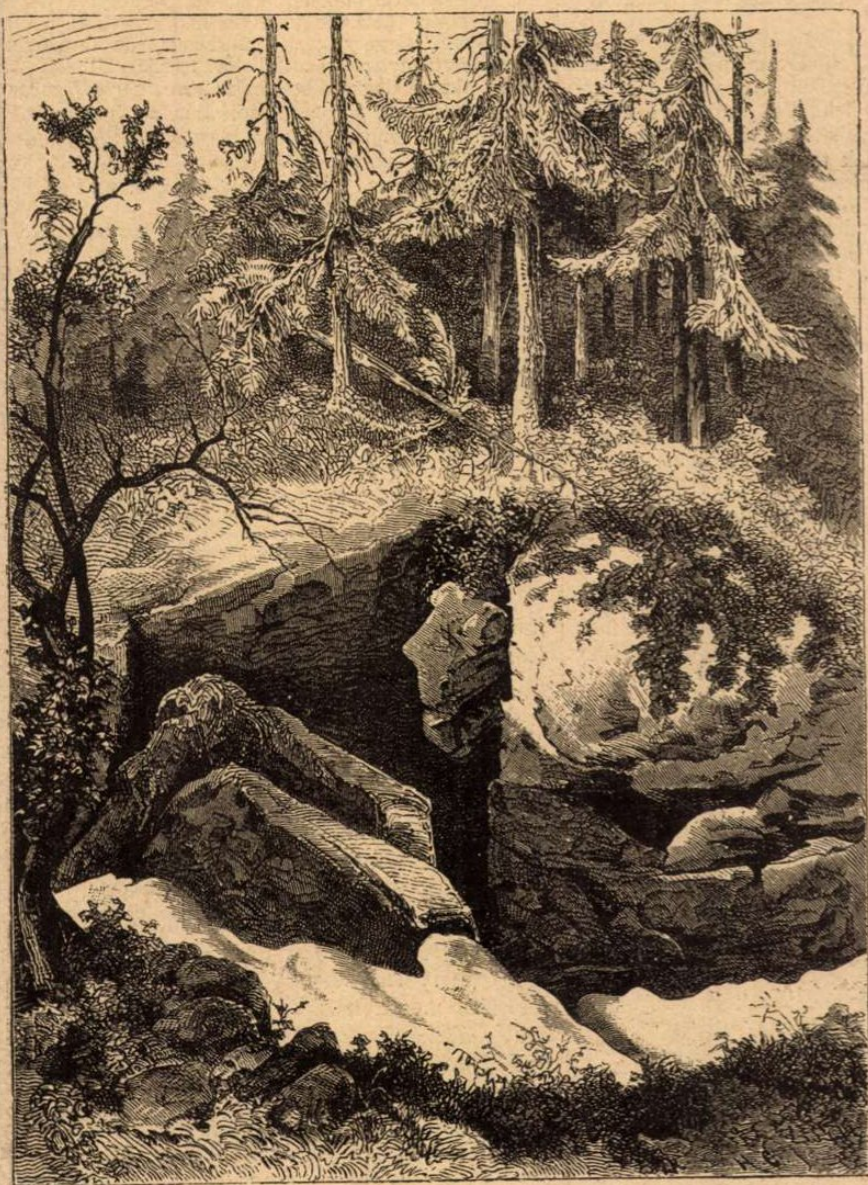

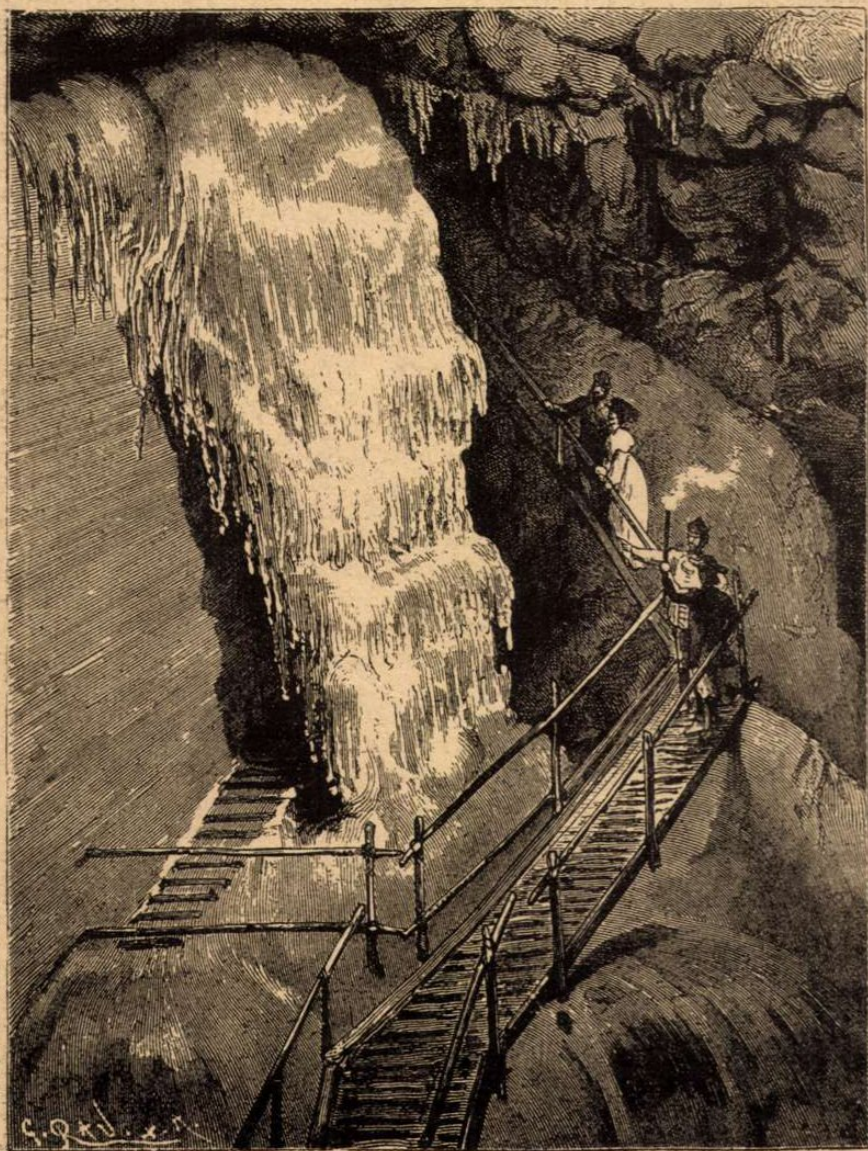
HAZÁNK FÖLDJE: A dobsinai jégbarlang.

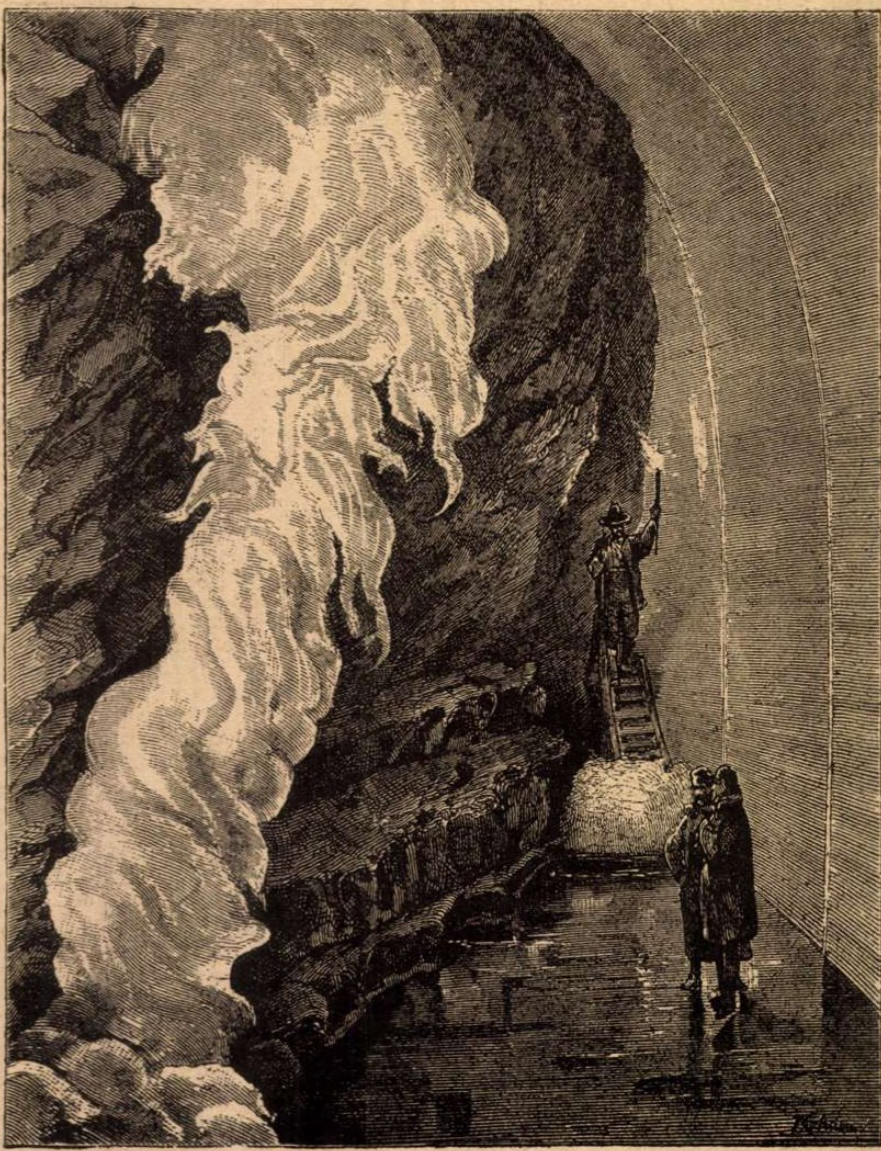
A BARLANG SZÁDA.

A JÉGTEREM.

A JÉGLUGAS.

A JÉGFÜGGÖNY.

bárót lőtték meg s a ki ezt tette, nem lehetett más... Félelmes gondolatától üzetve rohant a fák közé s a hold bágyadt világánál csakugyan felismerte Gyulát, a mint éppen a kertajtót megnyitotta.

Melánia némán, csaknem őrjöngve pillantott körül s a mint meglátta Marcsát, ki nyomban ott termett a lövés hallatára, hozzá rohant.

— Lelkem, Marcsám! Az isten szerelmére kérem, lássa, ott megy Gyula, éppen most hagyja el a kertet, menjen utána, vigyázzon rá, hogy valami baja ne essék. Ha olyan helyre megy, a hol könnyen rátalálhatnának, vezesse el, dugja el, hogy senki rá ne akadhasson, csak nekem hozzon hírt róla.

— Teremtő Jézusom! — mondá Marcsa, ijedtében szemet, száját tátva. Megyek drága kisasszonykám, utána megyek a világ végeig is.

Alig ment néhány lépést, megbottlott valami kemény tárgyban: a Gyula fegyvere volt. Marcsa fölemel. „Ezt jó lesz eltenni láb alól!” — gondola magában s vállára vetve a fegyvert, végig szaladt a kerten, hogy Gyulát utóljérje.

Melánia most egész testében remegve, a földön fekvőhöz közeledett. Ugy tetszett neki, mintha nyöszörgést hallana.

— Ah, mon Dieu! — mondá elhaló hangon a mozdulatlanul fekvő báró. — Agyonlőttek!

— Hala neked, istenem! még él! — rebegé Melánia. — Báró ur! Megsérült? Mondja, hol fáj?

— Ah, mindenütt! — felelé bágyadtan. — Agyonlőttek!

— Hol? hol? — Mutassa, hol sérült meg?

A báró, ülőhelyzetbe támaszkodva, felelé:

— Azt hiszem, a bal könyököm.

Melánia hirtelen felgyűrte a báró sovány karjáról a ruhát s minden oldalról vizsgálta.

Az udvar felől zavart hangok közeledtek. Hol lőttek? Ki lőtt? — hangzék mindenfelől.

— Itt nincs semmi! — mondá Melánia rohamosan. — Báró ur! Kedves báró ur! Ugy-e, nincs megsebesítve?

E hízogt megcsóválta helyrehozta a báró urat. Jónak látta illedelmesebb helyzetet foglalni el. Főállt s miután minden oldalról gondosan megtapogatta magát, kinyilváníthatá, hogy semmi baja sincs, csak az eséstől zsibbadt el egy kicsinyt a bal könyöke. Felveszi czilinderét, akkor veszi észre, hogy ez bizony keresztül van löve. Ha egy ujnyival lejjebb megy a golyó, a fejébe üti a lyukat. Elhalaványodott. Melánia újra megijed s összekulcsolt kezekkel kéri a bárót, ne mutassa a kálapot senkinek s mondja, hogy ő lőtte ki revolverét.

A báró, örömeiben, hogy megmenekült a halálveszélyből, mindent megígért. Szörnyen is restelte volna, ha közszájjra jut, mint terült holtan a földre a lövés hangjától.

Kiki visszatért nyugvó helyére; Aurélia nagysága nyugodtan sirdogálhatott tovább Siegfried ágya mellett, Melánia is szobájába ment, de nem mulasztotta el, előbb emlékül kéri a bárótól az átlukasztott czilindert, mely most erős ollója alatt dirib-darabba, azután pedig a lángok martalékává lett.

Ezalatt Gyula már a faluban volt. Egyenesen a faluházának tartott, hol az „ambitus” alatt háló kisbírón kívül senkit sem talált. Nagy nehezen felrázta álmából.

— Pista! Nálad van a börtön kulcsa?

Pista nagy szemeket meresztett a nemzeti ispán urra.

— Nálam hát, — felelé.

— No, hát akkor csukj be engem, Pista, mert embert öltem.

— En? Becsukjam nemzeti ispán urat? Dehogyan teszem! a világ minden pipájáért se! Egyszeriben elcsapna öregbírő uram.

Soká bizonykodott vele Gyula, míg nagy nehezen kapacitálhatta, hogy engedve kívánságának, becsukja a börtönnek szolgáló faskamrába.

Marcsa éppen akkor ért oda, midőn a kisbírő rázarta az ajtót Gyulára. Aggodalmak közt sietett vissza. Az udvarban siri csend volt, az ablakok mind sötétek, csak Aurélia nagysága és Melánia szobájában égett még a világ. Marcsa lassan beosont a kisasszonyhoz. Nagy volt öröme, midőn meghallotta, hogy semmi baj sincs.

Álmatlanul töltött éj után már hajnalhasadtakor kisuhan szobájából Melánia. Egyszerű szalmakalappal fején, kezében napernyővel, mintha csak reggeli sétára indulna, egyenesen a faluházának tartott. A kisbírő talpon volt már; éppen csizmáit fényesíté. A mint Melánia kisasszonyt megpillantotta, bámultában majd elejté kezéből a kezét.

— A fülem harapom le, ha értek valamit az egészségből, — mormogá magában.

Melánia megnyitotta a faskamrát, hol az önkényes fogoly, a kisbírő jóvoltából, ennek bundáján feküdt. Lehajolt s hosszú, forró csókot nyomott ajkaira. Az aluvó fél álomban, fél ébren magához ölelé a kedves fejét.

— Kedves Gyulám! — szóló Melánia. — Jöjjön ki e csunya helyről.

Ekkor tért csak magához Gyula s borzalommal tekintve maga körül, bánatos, csüggeteg hangon rebegé: — Embert öltem!

Melánia hangosan felkaczagott.

— Ugyan ne beszéljen ilyen bolondokat! A bárónak hajszála se görbült meg. A golyó csak a czilinderen ment keresztül. Elrendeztem már én mindent. A czilinder nincs meg, magam égettem el még az éjjel. Azt se tudják, hogy ön volt az, a ki lőtt, mert a báró magára vállalta.

Gyula könnyebben lélegzett fel.

— Elmegyek! — mondá felegyenesedve. — Megölöm becsületes párbajban, azután elbujdosom.

Melánia csak hűledezett. Ez szörnyű ember! Most meg vívni akar velem.

— De hát mit vétett önnek a báró? Miért tenné kockára saját életét?

— Meg akarta önt csókolni. — Melánia! Ön engem nagyon megsomorított magaviseletével az utolsó napokban.

— Vétkeztem! bevallom, hogy nagy vétet követtem el, de nem tudtam róla. Minden gyanakodás nélkül beszélgettem a báróval, ha összekérültem vele. A nagyság asszonyok naponként leküldtek hozzám s kocsikázní hittak; én nem utasíthattam vissza, de nem is gondoltam semmi rosszat. Csak tegnap, midőn a tanyán oly érzékenyen megszégyenített, csak akkor kezdtem gondolkodni neheztelésének oka felől s úgy találtam, hogy a nagyság asszonyok intézték mindig úgy a kikocsikázást, hogy én a báró mellé jutottam. Lássa, bevallottam minden vétkeimet. De most már megbocsát, ugy-e, kedves Gyulám, s nem gondolkozik többé párbajról, meg elbujdosásról.

Csakhamar kibontakozott Gyula ölelő karjaiból s örömtől ragyogó arccal távoztak. A kisbírónak lelkére kötötték, hogy az itt történetekről senkinek, még az öregbírónak se szóljon.

— Este a parkban leszek! — e szókkal vált meg Melánia Gyulától. Jöjjön el, de ne fegyveresen.

Az orvosok még mindig nem érkeztek meg. Aurélia nagysága vörösre sirt szemekkel ült Siegfried ágya mellett.

Nemsokára megjött Gergely a visszasürgönyözött válaszsál. Hívják össze a vidéki orvosokat, írta a papa és sürgönyözzék meg a betegség jelenségeit, az általok felállított diagnózist, akkor majd leküldi... a professor receptjét.

A betegen észrevehető jelenségek csakugyan nagyon aggasztók voltak. Siegfried borzasztón ásitott, néha-néha nyögöket rugott az ágyon, mert anyja nem hagyta felkelni. Végül pedig ennivalót kért, hogy ő éhes.

Végre megérkezett az egyik orvos. Aurélia nagysága áhitattal leste ajkairól a szót.

— Nincs ennek kérem semmi baja. Megrontotta gyomrát, de most már jobban van. 24 órai koplalás után olyan egészséges lesz mint a makk.

E szavak után távozni akart.

— Nem praescribál doktor ur semmit? — kérde csodálkozva a nagyság asszony.

— De igen! Azt tanácsolom, tessék gyermekeinek jóllakásig enni adni, mert különben ily gyomorrontási esetek mindannyiszor ismétlődni fognak, valahányszor magokra maradnak.

Aurélia nagysága rzon gondolkodott, vajon érdemes-e tudományos vitatkozásba ereszkedni ily laikussal. Végre is azon meggyőződésre jutott, hogy „nem.” Csak annyit jegyzett meg, hogy:

— Pesten Dr. Funkelstein a háziorvosom. Ő is helyesli nevelési elveimet s az ő nevének tekintélye meggyőzheti őnt arról, hogy a legésszerűbb módon bánok gyermekeimmel.

Az orvos fogai közt mormogott valamit a nagy konkurrencziáról és kénytelenségről, melynek folytán a fővárosi orvosok ráhagyják az asszonyokra hóbortjait, mert különben más orvoshoz folyamodnának.

Aurélia nagysága, midőn az orvos eltávozott, levetette magát a pamagra s keservesen sírni kezdett. Hogy mint megverte őt az isten azzal, hogy a nyarat a civilizált világtól távol, a barbar magyar alföld közepén kell töltenie. Gyermekeinek élete tudatlan kontárók kezében van. Elhatározza, hogy azonnal elhagyja e helyet, hazamegy Siegfrieddel Pestre. Gyermekeit nem áldozza föl a vidéki orvosok tudatlanságának Csomágozásához látott a ház apraja-nagyja, hogy a legszükségesebb dolgokat magokkal vihessék. A többiről majd gondoskodnak a sógorasszonyok.

A szakácsnének és szobalánynak is utra kellett készülni. Volt sírás-rívás; ily hamar itt hagyják a pusztát, ezt a gyönyörű-életet.

A báró utitársnak ígérkezett.

— Sacrebleu! — így gondolkozék magában. — Furesa emberek ezek a pusztaiak. Ugy lövöldöznek a kétlábu gentlemanre, mint valami medvére. Jó lesz felhasználni az alkalmat!

Elindulása előtt lement Melániához.

— Nagysádnak megígértém, — ugymond, — hogy senkinek se szólok a tegnapi estéről. Chevaleresque szavamat naturellement megtartom; nem vádolom be, hanem személyesen veszek magamnak elégtételt. S'il vous plait, adja át neki e névjegyet s izenetemet, hogy holnap reggel 7 órakor találkozunk a Rákoson.

Melánia jóízűt kaczagott, midőn a báró e szavak után nagy grandezzával elhagyta a szobát.

Pár óra múlva bucsut mondott Aurélia nagysága s a báró az udvarnak. Siegfried téli ruhákba és bundába jól beburkolva, a hátsó ülésen terpeszkedett. Szegény majd meggyúlt a nagy melegben; volt dolga vele a nagyságos mamának, míg a vasuti állomáshoz érték. Szüntelen ki akarta segíteni az ablakon a bundát s ha az ebből keletkezett viadalt abbahagyta, csak azért tévé, hogy enni kérjen. A nagyságos mama természetesen sem egyik, sem másik kívánságának nem engedett.

Aurélia eltávozta után Olgának kinos nélkülözéseket kellett szenvednie. A velők maradt szakácsné nem volt képes a cseh buktát oly jól elkészíteni, mint az Aurélia szakácsnője. A másik két nagyságos asszonynak pedig a báró hiányzott. Az unalom lidérce nyomta őket.

Rájöttek így ők is, hogy a rossz alföldi levegő kártékonyan hat a gyermekek egészségére; tudósították tehát férjeiket, hogy a nyár hátralevő részére fürdőbe kell menniük. Pár nap múlva kiröpültek a fővárosi vendégek a falusi fészekből, hogy pénzüket forgalomba

hozzák Ischlben, Radegundban, Kaltenleutgeben-ben, bárhol, csak magyar földön nem.

Ugyanazon napon becsitálta Gergelyt a tisztartó ur s értésére adta, hogy helyet kell cserélnie a tanyasi kerülővel. Gergely csak hűledezett, de természetesen bele kellett nyugodnia. Juliska felvilágosítható volna, mi az oka e degradáltatásnak; erre kérte ő amaz emlékezetes napon, a repezecepléskor, az ispán urat. Most ugyan megtért már Gergely, mert a csábító syrén, Róza még Aurélia nagyságával elment, de azért jó lesz itt hagyni az udvart, hogy a jövő nyáron ne ismétlődhesen hasonló jelenetek.

Gyulából és Melániából csakugyan egy pár, még pedig boldog pár lett.

Azóta sok víz lefolyt már a Tiszán. Bokor Gyula most egy nagy uradalom igazgatója, neje pedig két vásott fiúnak s egy kökényszemű kis angyalnak a boldog anyja.

KÖRÖSY SÁNDOR.

A dobsinai barlang jégcsodái.

Itt oszlopok fölött dús csarnok íve,
Ott a templom szobrokkal ékesítve.
S felette a sok sípú orgonának
Az oltáron angyalkák függnek, állnak.
Erdő, halom, lapály és bérczi kőszál,
Állat, növény és emberműtől áll.
T o m p a.

A víz, e prózainak tartott folyadék, a természetbúvárnak a legvonzóbb megfigyelésekre nyújt alkalmat. A források titokszerű keletkezése, földalatti alagutjai, a patakok hegyi vándorútja, a folyamok futása, partviszonyai, a tengerek árja és dagálya, a tetemes, nehéz víztömegek könnyű, felszálló párakká változása, a proteusalakzatu felhők, melyeket Polonius olyanoknak lát, minőknek ura óhajtja, a földmives áldása, az eső, a hópelyhek millió ékes alakjai: az egésznek vándorútja, körforgása, keringése, mind érdekes tárgya a kutatásnak. De mindannyi közt legvonzóbb, legérdekesebb a jég képződése. Már a törvény, mely szerint folyóink fagyása végbe megy, fölöttébb nevezetes; ha a víz a testek kiterjedésének általános szabályától el nem térne, folyamaink, tavaink fenéig fagynának, a nap melege nem volna képes a roppant jégtrétegeket felmelgetni s Európa Grönland vagy Melville szigetének fagyos éghajlatát kapná.

A jég, melyet sokan csak egy befagyott tó vagy folyam sima tükrebből vagy a lecsüngő jégcsapokból ismernek, mily utánozhatatlan, plasztikai anyaggá lesz az egyetlen mester, a nagy természet kezében. Csillogó nagy hegyeket, föld fölötti és föld alatti „kristálpalotákat”, ragyogó tündérvárakat képez az belőle, melyek megszégyenítik Kelet legmerészebb képzeletű tündérmeséit is. A sarki utazók nem győzik dicsérni e tájképek ragyogó szépségét; a mértföldnyi úszó jégcsigetekét, a zajló jég-tömegek, jéghegyek óriási kőfalait, obeliskjeit, gúláit, oszlopait, állat-, ember-főit. Svájcz havasai pedig a természetűdösök egész raját édesgetik már több mint fél század óta évről-évre tanulmányozni a jégárak (gletserok) világának csodás tüneményeit. Kitérdekelne, mint változik át az alpesi tájak fehér, száraz, tiszteri, poralaku hava apráinkint jéggő; mint lesz a hómezőből szilárd, kemény firmmező, majd ama „megfagyott folyam”, a mogorva jég-óriás, a gletser? Kitérdekelne a hatalmas tenyészet, viruló földek, dús fenyves erdők, zöld lomboszat, néhol kertek, gyümölcsfák közt egy darab Grönland, egy ide varázsolt jégsarki táj, egy jégtenger megfagyott csillogó, fehér hullámai? E jégóriások, melyek mozdulatlanoknak látszanak, s mégis mozognak; e merev hullámok, melyek mégis folynak s roppant sziklákat hordanak magukkal; a szürke hómezők, csodás szép azurkék szalagok; e százféle oszlopok, tornyok, tűk, csapok, gletser-hidak, jéglabirinthok, kristályboltozatok, kapuk, barlangok mesés architektúrája? A riadó mély aknák, malmok, gletserasztalok, tejfehér, sárgás, fekete vízi gletserpatakok? A törvények, melyek szerint e roppant jéghegyek mozgása történik; mint lesz a jégből a tetemes nyomás alatt képlekeny, téstaszzerű, hajlítható tömeg; a roppant hasadékok e tömegeken keresztül, horzsolásaik, morénaik, megfagyott víz-eséseik?

A jégművészet a természetben még nagyszerűbb, még kiterjedtebb arányban volt kifejlődve a jégkorszakban, midőn Európának több mint felét tenger borította, úszó jéghegyekkel, melyek távoli, idegen bérczek tetemes darabjait ragadván magukkal, e jégpostán hozott darabokat, úgynevezett vándorköveket, mint

egy régi jégkorszak maradványait, a legtöbb országban, hazánkban is ki lehetett mutatni.

Hazánkban, ezen természeti szépségekkel annyira megáldott országnak a tájképek azon bája, melyet jégárak jelenléte nyújt, nem adatott.

A Kárpátok ugyan felnyúlnak azon magasságig, hol gletserek támadnak, de a jelen korban ezeket ott nem találhatjuk. Azonban hajdan nálunk is léteztek gletserek; bizonyoságok erre a tetemes gletszerbarázdák s a roppant moránák a Tátrában, a Mátra morénája stb.

A gletserek helyett hazánk kárpótlásul gyönyörű jégbarlangok egész sorozatát kapta, minőket eddigelé egy ország sem mutathat fel.

Első ismertetést hazánkban jégbarlangról az irodalomtörténetünkben oly sokat említett Bél Mátyás adott 1744-ben; a tornai sziliczei barlangot írta le, mely „derék nyárban vastag jégesapok fagyaszt s hol a lég télen lágy meleg.” (Tompá.) Ennek akkor Európaszerte híre volt; a Royal Society két tudóst küldött hazánkba, Townson e barlangot lerajzolta s a híres Kant is természetföldrajzában ismertetette. Majd a lipcsei deményfalvai feketé vagy Sárkánybarlang lett híres, herceg-nők látogatták s Sydow, európai nevű geográfus is leírta (1830). 1863-ban dr. Schmidl, az ismeretes barlangbuvár, az erdélyi Gyeszárbarlangot tartotta a monarchia legszebb jégbarlangjának. „25 öl hosszú folyosója bájosabb látványt nyújt, — ugymond — mint minőt valaha alvilág mutatott. Falait mindenhol jégkristályok borítják, nem látni egy négyszög hüvely közetet sem. Lelógó, 3—4 hüvely széles jégkristály-rojtok vagy óriás kartifolia-bokorhoz hasonló képletek, finom jégkristályból. A világítás hatása e jegesdekorációra tündéri. A templomnak nevezett részlet annyi jégstalagmittal van disztve, hogy vele a monarchia egy jégbarlangja sem mérkőzhetik. E stalagmitok hossza 9—10 láb; egy jégdombon 6 nagy s 50 kisebb jégstalagmit festői csoportja. A legmagasabb stalagmit annyira hasonlít egy lefátyolozott asszonyhoz, egy jégbirodalom királynőjéhez, a minő hasonlatot ily képleteken alig láthatni. A stalagmitok vakító fehérek, teljesen átlátszóak az oszlopok mögé tett gyertyák fényének büvös hatása leirhatatlan.”

Ma már ennél is szebb jégbarlangot ismerünk: a dobsinait.

A tájképi szépségeiről s iparáról nevezetes „száz bérce” Gömör ezáltal egy természeti ritkasággal lett gazdagabb, mely a külföld figyelmét is évről-évre jobban vonja magára.

E jégbarlang Dobsina város határában, a Göllnicz-völgyben, az u. n. Éleskőhegy közelében fekszik. E hely hideg légáramlata, mészkőhasadék, melyben a jég egész évben nem fogyott ki, régóta ismeretes; de átkutatva csak 1870 óta van, midőn Ruffini Jenő a barlangba hatolt.

A barlang szája éjszakkal fekszik, 3500 lábra a tengerszín fölött. A barlang maga két emeletes jégháznak tekinthető.

Felső emelet:

A bejáraton 38 falépcsőn átmenvén, látjuk, hogy a boltozatot és oldalfalakat mészkőzet képezi, a pallózatot jég.

A barlang főürege: a jégterem; ennek pallózata tükörsima jég, melyen a boltozatról lehullott jégdarabok recsegnek lábaink alatt. Leszakadásától nem tarthatni: hiszen egy hüvely vastag jégtábla egy embert megbír, e jégtábla itt több százszor vastagabb! Vidám társaságok koresolyáztak azon már nyár derekán, mikor másutt a seating ring divik. A terem közepén két négyszögű jégtábla a sík padlón: a sírkövek, jobbra a vizzuhatag, a sziklábóltról ivben lefolyó, de futásában megfagyott víztömeg.

A jégterem ékessége, gyöngye: a három jégoszlop, e habkönnyűded, átlátszó, csillogó, belül üres képletek, melyek kívülről a legművészebb kivitelű disztiményekkel vannak elhalmozva. Eszünkbe jutnak a költő sorai:

„És mindenütt száz változatban áll a
Külföldnek százféle képe, tárgya.
Mig néhol e mesés, csodás világbul
Átvett alak rémséges képe bámul.” (Tompá.)

„Jégfonalak, jégistrángok, szalagok egymás mellett vagy összefonódva; zsinórok, rájuk fű-

ződő öregszemű gyöngyökkel, melyekre falombokká, moha vagy pehely módjára csoportosult finom szálak telepednek, tarkásan egymáshoz szövődve, s gyakran sarló vagy madárfeji alakban végződve!” (Krenner.)

Említendők még a kád, az új oszlop.

Alsó emelet:

Ide jutva győződünk csak meg, mily óriási jégtömeg van itt összehalmozva. 60 lábnyi vastag az, akkora, minőt ily magasságban s ily szélességi fok alatt eddig nem észleltek.

Az alsó emelet egyik disze, a jégfogas, magas jégdombon áll, lombok, falevelek, finom fűszálak kristálytisztá jég rétegeiből szöve, belső üregében számtalan jégvirág, jégkristály. A fűgyöny: a barlang jégfaláról szabadon lecsüngő 10 méter magas s 8 méter széles jégképlet, gyönyörű redőzettel, gyöngéd vízszálakkal, rojtokkal, fűrtökkel. Az orgona 8 méter magas, 6 méter széles képződmény. A jégesapok orgonasípkhoz hasonlítanak, mint a Detonata basaltoszlopai. Az orgona közelében egy 5 méternyi jégtömeg néhány éve, mint a gyeszári barlangé, lefátyolozott nőhöz hasonlított, ma harangformájú. Az egész barlang leghatásosabb részlete a pokol. Jól neveztek el. Borzasztóan nagy-szerű, vadregényesen szép az.

Az egész barlang kiterjedése: 8874 négyszögletes, jégterülete: 7171 négyszögletes; jéggel nem borított része 1703 négyszögletes; a jég összes tömege 125,000 kilométernél több s súlya egymillió métermázsánál tetemesebb. (Ruffini-Pelech.)

A dobsinai jégbarlang ugynevezett kimosási barlang mészkőzetben. Ismeretes, hogy szénsavtartalmu források mészhegyekben barlangokat vájnak. Itt azonban nem közönséges csepegőkö-barlangról, hanem jégbarlangról van szó, melynek magyarázatát abban találjuk, hogy a barlang magasan s éjszakkal fekszik, hogy felső nyílása szűk, alsó nyílása szintén; hogy a barlang a bejárástól kezdve lefelé lejt. Így a tél hideg, nehéz levegője behatol a barlang üregébe s minthogy a nyári, meleg küllégnél nehezebb, ki nem áramolhat. A légeserét az alsó, eltorlaszolt, szűk nyílás igen megnehezíti. A beszivárgó víz a barlangban jéggé változik s jégkép marad. A pallózat, a jégfal jege a nagyobb mennyiségben beömlött víz megfagyásából lesz, réteg rakodván rétegre. Azok a sok, változatos, finom disztimények lassan leszivárgó víz lassu folyásai. A stalagmit- és stalagtit-alakok a csepegőkövek hasonnemű alakjait finomságban messze túlszárnyalják. A jég anyaga vagy átlátszó, üvegnyomú, ha légbuborékot nem tartalmaz, vagy alabastroszerű, csillámló, ha légbuborékok vannak benne. A barlang évi közép hőmérséke — 0-87 C.; legnagyobb melege nyáron + 5 C.; legnagyobb hidege — 9 C. (midőn kint — 25-5 C. volt).

Dobsina város értelmes polgársága buzditó példával mutatja, mint kell értékesíteni természeti kincseinket. Mig a sziliczei jégbarlangot egy serfőző pusztítja, kinek bérbeadatott, a dobsinai bejárata mellett vendéglő épült, vezetőkről, közlekedésről gondoskodva van. A barlang jó karban tartatik, a belépti-díj a legesekélyebbre van szabva, megvilágítása czélszerű. DR. SZATHMÁRI.

Bem meghívása.

A 87-ik honvéd-zászlóalj alakulása.*)

1848. szeptember havában az akkori marosszéki főkirálybíró, gróf Toldalagi Ferencz, királyi biztos báró Vay Miklós által 400 drb szuronyos fegyvert eszközölt a Marosszéken szervezendő nemzetőrök felfegyverezése, s felszólítván Tolnai Gábor, Kebelei Nagy Samu, Bereczky Sándor és Jenei József marosszéki birtokosokat, kik akkor nagyrészen képviselték az ugynevezett ifjú Marosszéket — hogy négy nemzetőri századot toborzzanak és alakítsanak: az említettek — igen rövid idő alatt össze is állították a négy századot, melyek később több viszontagságok után, kimerülve Kolozsvárra, mint marosszéki nemzetőri zászlóalj a Tolnai Gábor parancsnoksága alatt — egy testületté tömörültek — annyi különbséggel, hogy Jenei József századával más vidékre

*) A sajtó alatt levő „Bem-album”-ból, a Bem szegény rokonainak javára kiadott, valóban pártolásra méltó vállalat érdemes szerkesztőjének szíveségéből.

vezényeltetvén, az ő helyét, mint negyedik százados, Bereczky László foglalta el, egy újabb szervezett század élén; a Tolnai századát pedig Zeyk László vette át. A szamosújvári csata után pedig Bánffy-Hunyadra hátrálván az egész magyar erdélyi haderő — felmerült az az eszme a marosszéki nemzetőri tisztek között, hogy a honvédelmi bizottmány elnöke: Kossuth Lajos egy küldöttség által fel volna kérendő — Erdély részére egy határozott jellemű kormánybiztos és egy képzett hadvezér kinevezésére. A küldöttség meg is állapított Nagy Samu, Zeyk László századosok és őrmester makkfalvi Albert Mihály személyében — kiknek utiköltségre őrnagy Tolnai Gábor báró Vay Miklósnál bizonyos pénzüsszeget eszközölve, a küldöttség 1848. november utolsó napjaiban fel is utazott Pestre.

Pesten tisztelkedve Kossuth honvédelmi bizottmányi elnökkel, s felmenetelők czélját előadván, Nagy Samu azon véleményét terjesztette elő, hogy igen czélszerű lenne, ha Bécsből menekült lengyel tábornok Bemet az erdélyi hadak fővezérévé kinevezné; de Kossuth azt felelte: „kényes dolog Bemet olyan fontos helyre tenni, mert épen a napokban egy lengyel honfia arcába lőtt s ennek folytán nem lehetne eléggé népszerű vezér az erdélyi hadseregnek.”

Azonban úgy látszott, megváltoztatta nézetét a december végén csakugyan kinevezetett Bem az erdélyi hadsereg fővezérévé.

Ezen idő alatt a marosszéki nemzetőri zászlóalj Somlyóra s onnan Restolczra helyeztetett által.

Egy napon napi parancsba adatott, hogy reggel vonuljon ki az egész zászlóalj a Restolczon alóli országutra; s alig egy órai várakozás után érkezik egy kocsi, melyből egy törődött testű öreg ember szállott ki, pálczára támaszkodva, a kin semmi egyéb feltűnő rangjel nem volt, mint csalmájában egy fehér toll. Azonnal felszólított a zászlóalj tisztü kara, hogy közülük — kik németül tudnak — álljanak ki; kevesen állottak elő, s hozzájuk fordulva a vén pálczás ember, mondotta: „Én vagyok Bem tábornok; s kérem az urakat a katonai kötelemeket pontosan teljesíteni — most pedig induljanak az országuton lefelé!” — A nemzetőr-tisztek s az egész zászlóalj, mint még kevés kivétellel a katonai fegyveremről képzetlen sem bíró egyénekből összeállított testület, szörnyű zokon vette, hogy csak egy előkészület nélkül — minden velek nem tudatott czél nélkül utnak indittanak, s olyszzerű hangok is emelkedtek a tisztek élcesebb egyéneitől, hogy ezért nem volt miért menni Pestre a küldöttségnek, hogy ily semmitse ígérő külsővel bíró egyént kérjen a hadvezérletre, a ki csak úgy rövid uton bánik az ilyszzerű hazafiakkal.

De azért csak ment a zászlóalj, sőt a Tóth Ágoston közvetlen vezetése alatt elég jó magatartással vett részt a kápolna-deési csatában, de még akkor kevés bizalommal a fővezér iránt — körül egyik, Galgón szolgálaton hátramaradt százados azon reflexiót tette: — „bizony nem tudja, miféle ember lehet az az öreg, mert míg az ágyuzás tartott, ki sem jött, csak az asztalnál ült s fuszujka-szemeket rakosgatott.” — Hanem azután a Deésről Kolozsvárig való előnyomulás katonai rendelkezéseit s onnan ki Tihuczág való menetét észelve — mindenki meggyőződött a töredékeny testű tábornok hadvezéri lángszeről s már akkor bálványozva tisztelte. S csakugyan a tábornok is annyira meg volt elégedve a marosszéki zászlóalj magatartásával, hogy M.-Vásárhelyre érkezve, felhívatta Tolnai Gábor őrnagyot s a zászlóaljbéli századosokat, s megelégedését nyilvánította előttük a marosszéki nemzetőri zászlóaljnak eddig tanúsított vezetése felett, s felszólította, hogy a nemzetőri zászlóaljat oszlássák fel, kik közül a nagyobb rész családos volt, s Marosszék fiatalságából alakítsanak egy honvéd-zászlóaljat Tolnai őrnagy parancsnoksága alatt; s mindenik századost eddigi rangjában megerősítette. Bem tábornok ezen felszólítás folytán alakult a 87-ik honvéd-zászlóalj, mely a későbbi örökemlékü diesteljes hadjárat alatt oly szép hírnevet vívott ki s az utolsó napig híven küzdött a marosvásárhelyi hölgyek által készített honvéd-zászló alatt, melyet a fegyver letétele alkalmával összetéptek, hogy az oroszok kezébe ne kerüljön.

Egy százados

az 1848—1849-iki 87-ik honvéd-zászlóaljból.

Kihez álljak?

Az orthológia szent széke lett
Élet-halálbíró nyelvünk felett;
Máglyára ítél sok ezer szegény szót,
Mely eddig, azt gondoltuk, hogy helyén vót,
Es kirekeszt az egyedül
Üdvözítő hit köréből
Minden merészt, eretnekül,
Ki bűnös voltukat nem érzi
S ajkára vagy tollára vészi.
Mily szók ezek? Lássunk csak egynehányat
Abból, mit Torquemádának tűzre hányat:
Költészet, eszme, lény,
Dalnok, tanár, nővény,
Tehetlen árny, hitlen kedély,
Lak, feltarthatlan kötlevel,
Viszhang, látkör, segély,
Felület, nyughely... Isten veletek!
Nincs igaz ajkán többé helyetek.
De jaj! a nemzeté már mind e szó,
El vele minden rosszabb, jobb író,
Mi több, Aranyánál is található.
Vaj mit tegyek? mit vessek tűzbe hát:
Arany művét? Nyelvőr határozatát?
Biz én a költőt éltetem,
S bírák írását égetem:
Mert azt vagyok Aranyról hinni bátor,
Hogy több magyar, mint Szarvas Gábor.

GREGUSS ÁGOST.